

des Grossen bis zum Auftreten Mohammeds (mit Ausnahme SüdArabiens) (str. 153—69, *Franz Altheim-Ruth Stiehl*), Nubien (182—191, *Jürden von Beckerath*), Weisafrika von den Anfängen bis zur Eroberung durch die Araber (*Dominik J. Wölfel*, 194—235).

Každá část je řazena chronologicky v podobě stručných, ale ne heslovitých zpracování. Je to kniha užitečná a pro některé úseky přinášející i velmi málo známý materiál. Několikrát se dotýká i našeho území, vcelku ne šťastně. Tak (19,7) soudí *Rosenfeld*, že nejstarší Italikové sídlili poblíž moravské malované páskové keramiky, ovšem opírá se jen o jména *pingo* a *pingo* (srov. různé výklady u *Walde—Hofmanna*, Lat. etym. Wörterbuch s. vv!). Podobně i 43,4 zpráva o přítomnosti Harudů v Čechách a na Moravě při tažení Kimbrů a Teutonů není nijak odůvodněna. Rušivá, ale také naší vinou vzniklá, jsou maďarská jména pro slovenské pohraniční vesnice s římskými nálezy, jež jsou lokalizovaná i do Uher. Snad kniha akademika *J. Dobíáše*, Dějiny československého území před vystoupením Slovanů (Praha 1964), uvede v té věci do cizí vědy pořádek.

Přehled okrajových kultur je velmi užitečný. Nebylo by na škodu, kdyby se podobné dílo objevilo jednou i v češtině.

Radislav Hošek

Fourth International Colloquium on Mycenaean Studies. Downing College, Cambridge, 7—13 April 1965.

Na začátku dubna 1965 bylo svoláno do Cambridge další oficiální shromáždění mykénologů, v pořadí již čtvrté. Byl to sjezd významný především tím, že na něm bylo oznámeno založení zvláštní mezinárodní mykénologické společnosti *Fédération Internationale de Mycénologues*, která bude napříště organizovat mykénology z celého světa v rámci mezinárodní organizace UNESCO. Samotné zasedání kongresu bylo na nejvyšší míru pracovní: všechny referáty byly předem zaslány organizačnímu výboru, jím rozmnoženy a ještě včas odeslány zpět všem účastníkům do jejich domovů, aby si mohli v klidu připravit diskusi. Referáty se pak nečetly, referent si pouze připravil úvodní slovo a po něm následovala diskuse. Tímto způsobem se podařilo organizátorům maximálně využít času určeného pro kolokvium a zbyl ještě jeden volný den pro zájezd do Oxfordu, jehož hlavní součástí byla návštěva významných mykénských sbírek v Ashmolean Museum. Jednání se zúčastnilo celkem 24 odborníků ze 12 zemí a z řad těch bylo připraveno pro jednotlivá zasedání celkem 23 referátů. Epigrafickými otázkami spojenými s texty lineárního písma B se zabývali *Chadwick* (Velká Británie), *Olivier* (Belgie), *Killen* (V. Brit.), *Bennett* (USA), hláskoslovnou problematikou mykénštiny *Lejeune* (Francie), *Hartová* (V. Brit.), *Georgiev* (Bulharsko), *Palmer* (V. Brit.), mykénským tvaroslovím *Chantraine* (Francie), *Morpurgo—Daviesová* (V. Brit.), *Gallavotti* (Itálie), *Szemerényi* (V. Brit.), *Ruijgh* (Holandsko), *Ruipérez* (Španělsko), nářečním zařazením mykénštiny mezi řecké dialekty *Risch* (Švýcarsko), *Bartoněk* (ČSSR), mykénským slovníkem *Heubeck* (NSR), *Ilievski* (Jugoslávie), a konečně některými dílčími problémy společenské organizace mykénského Řecka, resp. mykénským náboženstvím *Lejeune* (Francie), *Jones* (V. Brit.), *Richardson* (V. Brit.), *Langová* (USA) a *Palmer* (V. Brit.). Jednání bylo uzavřeno usnesením, které obsahovalo především některé další doplňky pravidel pro transkripci lineárního písma B do latinky, a dále rozhodnutí uspořádat páté mezinárodní mykénologické kolokvium v r. 1968 v Salamance.

Antonín Bartoněk

Congressus internationalis: Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra (Brno, 12. až 16. IV. 1966).

Československá akademie věd a ministerstvo školství a kultury uspořádaly ve dnech 12. až 16. dubna 1966 mezinárodní kongres *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra* (Antika a dnešek). Tato konference, při níž se v Brně setkalo přes čtyři sta účastníků asi z dvaceti socialist-

tických i západních států, byla organizována v rámci sdružení badatelů o antickém starověku socialistických zemí, tzv. EIRENE, které je členem všesvětové organizace FIEC. Měla ukázat, že antické dědictví je v moderním světě stále živé, a svou pracovní náplní (jak např. praktickým zaměřením kolokvia o podílu antické kultury v dnešní školní výuce, tak pozorností, již věnovala studiu antických pokrokových tradic v literatuře, filosofii, výtvarném umění, politických naukách i v exaktních vědách) opravdu byla demonstrací této skutečnosti a zároveň i toho, že právě dnešní moderní svět si stále přesněji a přesněji uvědomuje své kulturní kořeny a cítí potřebu vracet se k nim ve smyslu zodpovědného a tvůrčího navázání. Tak také vyzněl celý kongres a tento svůj charakter prezentoval širší kulturní veřejnosti zejména na slavnostním zahajovacím zasedání, kde promluvili o významu antiky, její tradice a antických studií *prof. dr. J. Hájek, DrSc*, ministr školství a kultury, *akademik F. Šorm, DrSc*, předseda ČSAV, *prof. R. Garaudy (Paříž)*, zástupce MěNV v Brně *St. Švábenský* a sekretářka mezinárodní organizace FIEC *dr. J. Ernstová* a předseda organizačního výboru konference člen-korespondent ČSAV *P. Oliva, DrSc*. Na závěrečném shrnání promluvil pak na téma Antika a dnešek *prof. L. Svoboda, DrSc*, a o práci v jednotlivých sekcích podali hodnotící zprávy jejich předsedové.

Vlastní pracovní jednání konference bylo rozděleno do šesti sekcí takto:

1. Filosofie a historie [a) Antická koncepce občanské a lidské společnosti; b) Klasická antika v sociologických a filosofických teoriích druhé poloviny 18. stol. a století 20.; c) Aristoteles a současné filosofické myšlení.]
2. Literatura [a) Sociální ideje klasického dramatu. Lidské tradice klasické antiky v divadelním umění; b) Vliv antických estetických teorií na literaturu dalších historických epoch.]
3. Výtvarné umění [Estetická teorie a umělecká praxe v klasické antice. Vliv antických estetických teorií na výtvarné umění dalších historických epoch.]
4. Mykénologické kolokvium.
5. Kolokvium o podílu antické kultury v dnešní školní výuce.
6. Antika v počátcích novodobé vědy [Renesance a 17. stol.]

O náplni jednání těchto jednotlivých sekcí a jejich oddělení i tematických okruhů chceme konkrétněji a blíže informovat těmito stručnými přehlednými referáty:

1. Filosofie a historie

Historikové měli na konferenci v popředí svého zájmu dva tematické okruhy, oba, jak se ukázalo, šťastně volené. Jak antické pojetí občanské a lidské pospolitosti; tak hodnocení úlohy antiky v sociologických a filosofických teoriích v posledních sto letech potřebuje totiž doposud ještě v mnohém směru objasnění a všestranného zhodnocení, a není proto divu, že se v historické sekci vystřídalo 32 účastníků s připravenými referáty, k nimž většinou diskutovala celá řada dalších účastníků.

Začalo se, jako téměř vždy, od Homéra, a probírala se tedy nejdříve problematika společnosti líčené v nejstarších řeckých eposech. *B. Snell (Hamburk)* i *C. Poghirc (Bukurešť)* rozvedli v této souvislosti některé myšlenky, které přes obrovskou literaturu týkající se Homéra unikaly pozornosti, přičemž Snell přednášel o lidské společnosti a Poghirc o ideách lidské solidarity u Homéra. Významného místa se na konferenci dostalo pochopitelně klasickému řeckému období. *D. Lotze (Jena)* rozebral antickou občanskou pospolitost z té stránky, jak podmiňovala vznik a existenci řeckého otroctví, přičemž rozvedl poznatek, že Řekové nedovedli rozlišovat mezi státem a společností. *P. Oliva (Praha)* objasnil některé specifické rysy společenských majetkových poměrů ve Spartě, konkrétně heilótii, kláry a temené, a *J. Pečírku (Praha)* zaujal vztah athénské občanské kolektivy k cizincům, jak se projevoval zejména ve IV. stol. př. n. l. Historikům přispěli při řešení dané problematiky nemálo také filologové a filosofové. *A. Lesky (Vídeň)* obohatil jednání historické sekce brilantní přednáškou o Protagorovi a jeho názorech na stát; *C. Mossé*

(Paříž) se zamýšlela nad definicí občana v Aristotelově Politice a *J. Janda* (Praha) promluvil o postavení jedince v Epikurově etice.

Při probírání teoretických otázek týkajících se antické společnosti dostal patřičné místo i starověký Řím. *H. Berthold* (Halle) poukázal na to, jak se v římské literatuře z konce republiky a z počátku principátu odrážely v metaforách a alegoriích nejisté politické poměry, *M. Jakotů* (Jassy) se zabýval vzájemnými vztahy mezi římskými občany a neobčany a *R. Hošek* (Brno) učinil předmětem své úvahy úlohu Svornosti (Concordia) v římské propagandě, jež takto proklamovala vnitřní mír v císařské rodině i římskou státní jednotu a jež posléze vyústila v křesťanské filosofii. Z hlediska metodologického zaujala přednáška *I. Hahn*a (Budapešť), v níž byly analyzovány tři varianty pojmu demokracie v politických teoriích římského principátu, a to v závislosti na tom, jak se charakterizovala vláda císařů a jak se pojmu demokracie užívalo propagačně a prakticky. Demokracie se totiž ve vztahu k monarchii chápala jako obecná lidumilnost císařů i naopak jako císařská libovůle, nepřátelská aristokratickým vrstvám, anebo byla stavěna do přímého protikladu k monarchii. První koncepce obhajovala tedy císařskou vládu, druhá byla odmítána od těch císařů, kteří chtěli žít na rozdíl od svých předchůdců ve shodě se senátem, kdežto třetí měla své zastánce v senátorských opozičních kruzích.

Na jednostrannost i na různorodé aspekty při výkladu sociálních kořenů raného křesťanství obrátil pozornost *H. Kreissig* (Berlín) a jej pak co do volby tématu následoval *O. Luschnat* (Berlín) rozbořem řeckého společenského myšlení u Klementa Římského a zhodnocením úlohy, jakou mělo helénistické židovství jakožto most mezi politikofilosofickým myšlením v klasické řecké polis a mezi názory raného křesťanství. Životnost některých prastarých antických kořenů se snažil dokázat *Ch. Alexiou* (Birmingham), když hovořil o přežitcích některých kmenových idejí v zaostalých řeckých vesnicích. Tím ovšem přednášející, navazující do určité míry i na názory *B. Boreckého* (Praha) o některých přežitcích kmenových představ v klasickém období, vybočil poněkud z rámce daného programu.

Řešení problému, jaké místo má antika v novodobých sociologických a filosofických směrech, zahájil *M. i. Finley* (Cambridge) přednáškou o antickém a moderním utopismu, přednáškou plnou vtipných nápadů, nutících k hlubšímu promýšlení této otázky. Široce pojaté byly svým námětem i další příspěvky, ať již máme na mysli výklad *J. Otáhalové-Popelové* (Praha) o působení antiky na vznik moderní iracionální antropologie, přednášku *E. A. Schmidta* (Heidelberg) o ctnosti a cti a úvahu *K. Janáčka* (Praha) nad bilancí řeckého skepticismu, anebo referát *I. Biežuňské-Malowitzové* (Varšava) zabývající se přehledem novodobého bádání o antickém otroctví a jeho vlivu na abolicionistické hnutí v XIX. století či přednášku *L. Tošenovského* (Brno) o marxisticky pojaté kategorii pravdy ve světle jejího antického pojetí. Na pořad se dostaly i přednášky o obrazu antické a byzantské minulosti v novodobé německé historiografii — o obrazu antiky v dějinách umění psaných ve XX. století přednášel *K. Fischer* (Potsdam-Babelsberg), o obrazu Byzance *J. Irmscher* (Berlín). Svým námětem i obsahem byla závazná úvaha *M. Machovce* (Praha) o předpokladech účinného ožívování antických tradic a o tom, jak nikoli v obdivu pro antickou starobylost a jejím pouhém uznávání, nýbrž v těsném sepětí antiky s přítomností tkví ona síla, která doposud poskytuje četné modely pro pochopení některých současných potíží i pro překonávání nových stavů odcizení.

Vystoupení některých dalších účastníků konference bylo zaměřeno mnohem speciálněji. *N. J. Barbu* (Bukurešť) vyvracel názory o Thukydidově pesimismu a kladl důraz na uznání a zásluhy jako na hodnoty tímto historikem velmi oceňované, *H. Kuch* (Berlín) se zamýšlel nad harmonií v Admetově paláci, *B. Nadel* (Varšava) věnoval pozornost epigrafickému svědectví o „karbanu“—cizinci, *V. Pazderník* (Česká Lípa) nastínil hlavní aspekty filosofie práva od Homéra po Aischyla, *J. Cell* (Brno) upozornil na antické tradice v českém pozitivismu, *B. Bravo* (Varšava) učinil předmětem svého vystoupení historika *J. G. Droysena* a *Z. Nemeškalové-Jiroučkové* (Praha)

připomněla význam antických mincí jako historického pramene pro poznání československé protohistorie.

Josef Češka

2. Literatura

Literárněvědná sekce zasedala ve dvou odděleních, z nichž prvé (za předsednictví *V. N. Jarcha* z Moskvy a *A. Leskyho* z Vídně) bylo zasvěceno sociálním idejím a humanistickým tradicím klasického dramatu, v druhém (jemuž předsedali *F. Kühnert* z Jeny a *L. Varcl* z Prahy) byl ústředním tématem vliv antických estetických teorií na literaturu dalších epoch.

Účastníci jednání v prvním oddělení sekce věnovali tedy pozornost zaprvé historickým, ideologickým a literárněestetickým otázkám řecké tragédie, a to jak obecně (např. *J. Vernant*, Paříž), tak u jednotlivých tragických básníků: tak s problematikou úlohy archaické řecké ideologie v díle Aischylově vystoupil *V. N. Jarcho* (Moskva), Aischylem se zabýval rovněž *B. Borecký* (Praha). Zvláště živou diskusi vyvolaly pak referáty, které se týkaly antické komedie. Antické estetice dramatu věnovali své příspěvky *M. D. Petruševski* (Skopje) a *E. G. Schmidt* (Jena). Nejvíce obeslaným tématem tohoto oddělení byly konečně humanistické tradice klasické antiky v divadelní tvorbě: zde posluchače zaujali např. *J. Zanowski* (Wrocław) podnětným a hojně diskutovaným výkladem o Euripidově dramatu Trojanky v pojetí J. P. Sartra a mladá rumunská badatelka *M. Gutu* (Bukurešť), která podala rozbor antických postav v dramatické tvorbě Dürrematově a Brechtově. Účastníci sekce se dověděli také o tom, jak se uplatňovaly tradice antického divadla v novověké kultuře polské, české, německé i novorecké.

V aktuální problematice druhého oddělení literárněvědné sekce, věnovaném tradicím antické estetiky, na sebe zvláště výrazně upozornil referát *F. Pfistera* (Würzburg) o významu antického pojetí krásna, velký ohlas měl výklad *J. A. Davisona* (Leeds) o vztahu moderního světa k homérskému epickému básnictví. Tématem řady dalších vystoupení byla pak vlastní antická estetika (např. *A. Michel*, Lille; *F. Kühnert*, Jena). Významný podíl měli v tomto oddělení rumunští badatelé a zejména pak českoslovenští medievalisté, z nichž jmenujme *J. Hrabáka* (Brno), s referátem o antických tradicích české barokní literatury, *J. Hejnice* (Praha), který promluvil o lucretiovských ohlasech u českých humanistů, a dále aspoň *F. Svejkovského* (Praha). Domácí účastníci přijali vděčně rovněž výklad *J. Starnawského* (Lublin) o eposu Lechiada Klementa Žebráckého ze 16. stol.

Oba tématické okruhy ukázaly, že tradice antické literatury jsou v kulturním životě moderních národů dodnes — a právě dnes — aktuální jako podněty pro vlastní uměleckou tvorbu a že jsme v přítomnosti svědky oživeného zájmu vědeckého bádání o nejvlastnější původní kořeny těchto podnětů, ať už v ohledu historickém, ideologickém či estetickém.

Jana Nechutová

3. Výtvarné umění

Referáty přednesené ve výtvarné sekci rozdělily se zhruba stejným dílem na obě programovaná témata. Přednášky *J. Frela*, *E. Frézouls*, *B. Gavely* a *B. Svobody* týkaly se přímo antického výtvarného umění, kdežto přednášky *W. Herrmanna*, *E. Paula*, *K. Turnwalda* a *J. Vackové* sledovaly působení antických tradic na pozdější doby, od raného středověku až do baroka. *Stollův* příspěvek (o příčinách smrti J. J. Winckelmann) vymyká se vlastně z rámce kongresové tematiky.

Z antického umění soustřeďovala se pozornost především ke klasice 5. a 4. stol. př. n. l. Svoboda upozornil na zajímavou problematiku římských stříbrných nádob importovaných na Slovensko, tedy náš materiál. Antické vlivy na evropské umění byly dokumentovány hlavně na plastice, a to jak volné, tak reliéfní, v 15.—17. stol. Přednášející i diskutující konstatovali nutnost hlubšího poznávání souvislostí starověkého a středověkého i novověkého výtvarnictví. Nejvýznamnější

účastník 3. sekce *R. Bianchi-Bandinelli* se bohužel pro nemoc omluvil, ale jeho referát o Platonovi a malířství jeho doby bude otištěn v publikovaných materiálech.

Oldřich Pelikán

4. Mykénologické kolokvium

Čtvrtou sekcí konference bylo mykénologické symposium, věnované všestrannému rozboru nejstarších řeckých písemných památek, textů tzv. kréto-mykénského lineárního písma B. Probíhalo po čtyři půldny a zvláštního významu mu dodala přítomnost celé řady zahraničních mykénologů, mezi nimi i jediného žijícího z obou rozluštělů tohoto písma, *J. Chadwick* z Cambridge, který dal Brnu přednost před „kréto-logickým“ kongresem, pořádaným v týchž dnech v krétské Chanii. *J. Chadwick* byl zvolen předsedou symposia a přednesl jako první v pořadí významný referát, v němž badatelskou veřejnost seznámil s některými zvláštnostmi mykénské písmařské praxe a pokusil se odpovědět na otázku, jak byly mykénské palácové archivy organizovány. Zasaděným shrnujícím příspěvkem o písmařském štábu z Knossu se připojil k řešení této problematiky i *J.-P. Olivier* z Bruselu. Rozsáhlou řadu lingvistických referátů zahájilo vystoupení *O. Szemerényiho* (Freiburg in Breisgau), který využil poměrně příznivého doložení mykénského superlativu v kréto-mykénských textech a pokusil se na základě jeho analýzy osvětlit některé doposud nejasné vývojové aspekty této morfologické formace v indoevrop. jazycích. Jednání prvního půldne symposia uzavřel *A. Bartoněk* (Brno) rozбором hlavních otázek řecké nářeční prehistorie, jak nyní vyvstávají ve světle rozluštěných lineárních textů. Z diskuse k tomuto referátu vzešel návrh na uspořádání ankety o postavení mykénského dialektu v řeckém nářečním světě; její výsledky budou zveřejněny ve sborníku symposia. (Do začátku října 1966 se sešlo do ankety celkem 17 příspěvků od badatelů z 11 zemí.)

Druhý půlden jednání byl převážně věnován speciálním lingvistickým otázkám. První tři příspěvky se týkaly dlhých mykénských problémů hláskoslovných. *M. D. Petruševski* ze Skopje hovořil o střídání hlásek *u/e* v pylském subdialektu mykénštiny, *M. Doria* z Terstu se zabýval mykénskou lineární grafikou pro hláskové skupiny *s* + explozíva a *I. Fischer* z Bukurešti srovnával navzájem způsoby zachycování explozív v mykénštině a v starých italských jazycích. Od grafické problematiky fonetické se potom jednání přeneslo k interpretaci lineárních ideogramů a z tohoto okruhu otázek přednesl podnětný referát opět *J.-P. Olivier* (zaměřil se na intepretaci ideogramu 52bis). Jednání druhého půldne bylo pak uzavřeno dvěma volněji napojenými lingvistickými příspěvky, v nichž byla mykénština více méně jen východiskem, a nikoli přímým předmětem zkoumání. Šlo o příspěvek *N. S. Grinbauma* z Kišineva o mykénských elementech v jazyku Pindarově a o referát *L. Lupagové* z Bukurešti, která na podkladě moderních lingvistických metod podala vyčerpávající analýzu attického konsonantického systému.

Jednání třetího půldne se zaměřilo k interpretaci mykénských slovních výrazů, resp. obrátů, či vůbec celých skupin tabulek. Velký zájem i značnou diskusi vyvolal zejména referát *L. Deroye* (Lutyech) s novým návrhem na interpretaci pylských tabulek obsahujících výraz *o-ka* (místo záznamů o obraně pylského území jde podle něho o záznamy o vybírání daní). *C. J. Ruijgh* z Amsterdamu podrobil soustavnému lingvistickému rozboru mykénské výrazy související se slovem *a-mo* „kolo“ (srov. alfabetické *áqua* „vůz“) a podal přesvědčující interpretaci jedné z jeho odvozenin (*a-mo-te-jo-na-de*). *M. Gerardová* z Lutychu interpretovala dvojici mykénských slov (*e-ti-we*, *a-e-ti-to*) a *P. Wathélet*, taktéž z Lutychu, hovořil o řeckých slovesích *éqwa* a *éqwaia* v mykénštině a v „homérských“ epických formulích.

Poslední zasedání sekce bylo věnováno jednak vztahům mykénskému světu k některým oblastem Blízkého východu, zejména k Chetitům, jednak problematice mykénské společnosti. *J. Harmatta* z Budapešti rozebral důkladně — zejména z lingvistického hlediska — problematiku tzv. Achchijawy, údajně achajské říše, která se dostala ve 14./13. stol. př. n. l. do přímého styku s Chetity, a vyslovil zásadní souhlas s rovníci *Achchijawā* $\cong$ *Achaiwoi*. O paralelách ve společen-

ských institucích chetitských a achajských hovořil *R. A. Crossland* ze Sheffieldu. *S. Calderone* z Catanie se zabýval vývojem některých politických idejí v období mezi pádem mykénské civilizace a Homérem. *K. Korževa* z Alma-Aty přispěla obsáhlým výkladem o významném místě, které zaujímá studium mykénské společnosti v sovětské historiografii. Konečně *I. Tegyez* z Debrečina věnoval pozornost otázce, jak byly v mykénském Pylu postupně překrývány starší rodové svazky novými organizačními vztahy, určenými především ekonomicky. V závěru jednání přednesl *A. Bartoněk* přehlednou zprávu o rozsahu dosavadní mykénologické činnosti v socialistických zemích (tj. v zemích tzv. komitétu Eirene; zpráva bude ve sborníku konference doplněna úplnou bibliografií pro léta 1953—1966) a celé jednání symposia zakončil *J. Chadwick* závěrečným shrnutím.

Výsledky mykénologického symposia byly opravdu bohaté jak po stránce vědecké (vládlo tu opravdu pracovní prostředí; celé referáty byly předem rozmnoženy a to umožnilo zasvěcenou diskusi, jdoucí přímo na kloub věcí), společenské (poprvé se tu ve větším počtu setkali mykénologové ze socialistických zemí s mykénology ze Západu) i organizační — v době konference proběhlo zasedání Komitétu Eirene, na němž bylo, pokud jde o mykénologická studia, rozhodnuto toto: a) Všechny členské země se stanou členy Comité International Permanent des Études Mycéniennes při UNESCO. b) Součástí každého kongresu zemí komitétu Eirene (konají se zpravidla každoročně) bude alespoň neoficiální schůzka mykénologických zástupců z jednotlivých členských zemí. c) V těch letech, v nichž se nekoná žádné jiné mezinárodní mykénologické zasedání, bude Komitét Eirene usilovat o to, aby bylo v rámci příslušného kongresu Eirene uspořádáno mykénologické symposium, obdobné brněnskému. d) Členské země Komitétu Eirene budou uvažovat o cestách, jak si navzájem pomáhat jednak v publikování prací z oblasti mykénologie, jednak při opatrování mykénologické literatury. e) Koordinátorem spolupráce mykénologů v zemích komitétu Eirene byl zvolen *A. Bartoněk* z Brna.

Antonín Bartoněk

5. Kolokvium o podílu antické kultury v dnešní školní výuce

V zahajovacím projevu zdůraznil *J. Irmscher* (Deutsche Akademie der Wissenschaften, Berlín), který byl předsedou této kongresové sekce, že dědictví antiky žije i dnes, přesto že je altina všude omezována, protože v době atomového věku už nemůže být osou veškerého vyučování, jak tomu bylo v dřívějších dobách, a stanovil cíl konference: ukázat stav vyučování latině a vůbec pěstování antické kultury na školách v jednotlivých zemích a hledat nové prvky a cesty pro uplatnění antiky ve školách.

V první části kolokvia referovali o vyučování latině postupně *O. Gigon* (Bern), *K. G. Todd* (Londýn), *S. Biežunská-Malovist* (Varšava), *E. Kamínková* (Praha), *J. Harmatta* (Budapešť), *V. N. Jarcho* (Moskva), *W. Eckert* (Berlín) a *Ch. Gulu* (Bukurešť). Nejpevnější postavení má latina ve Švýcarsku, v zemi, která má starou humanistickou tradici. Latině se tam učí na dvou typech gymnasií, A s řečtinou 10—15% studující mládeže a B, bez řečtiny 60%; na typu C orientovaném na přírodní vědy a moderní řeči je latina nepovinná. K celosvětové tendenci, jež s růstem faktů v oborech přírodovědeckých a technických žádá omezení, případně zrušení výuky klasických jazyků jakožto součásti vzdělání zbytečné pro nejširší vrstvy, přistupuje v socialistických zemích unifikace školního vzdělání jakožto důsledek změny ve společenském zřízení, které si stanovilo nové výchovné a vzdělávací cíle. A tak bylo vyučování latině v některých zemích značně omezeno, avšak zůstalo povinným předmětem na některých typech středních škol (NDR, Maďarsko, Polsko, Rumunsko) anebo vůbec zrušeno a ponecháno jako součást studia některých oborů na vysokých školách jako historie, filologie, medicíny a veteriníny (SSSR, ČSSR, zde od škol. r. 1965/66 znovu zavedeno na humanitní větví středních všeobecně vzdělávacích škol).

Největší pozornost vzbudila ta část kolokvia, na níž se buď v samostatných referátech anebo v diskusních příspěvcích mluvilo o tom, jak nejlépe pěstovat antickou kulturu ve školách a jak nejúčinněji vzbuzovat zájem o antiku mezi různými společenskými vrstvami. Této části kolokvia se na podnět ministerstva školství a kultury v hojném počtu účastnili také učitelé středních škol, kteří vyučují latině, mateřskému jazyku a dějepisu. *B. Snell* (Hamburg) doporučuje, aby se v nejobtátší míře pěstovala sémantika. Také antické dějiny, zejména řecké, jsou jedinečnou studnicí poznání. V přetechizovaném světě je důležité, aby mladý člověk dovedl najít rovnováhu, rozlišovat mezi podstatným a vedlejším, nalézt souvislost mezi kulturními jevy současné doby. Ostatně, jak je důležitá znalost starověkých dějin, bylo zdůrazňováno častěji (*A. R. Burn*, Glasgow; *J. Burian*, Praha; *L. Vidman*, Praha; *G. Schrott*, Greifswald). Pochopení antické kultury přispívá k pochopení kulturního vývoje v NDR a vyučování klasickým jazykům vychovává k samostatné vědecké práci a pomáhá při vyučování cizím jazykům (*W. Eckert*, Berlín). Učitelé v NDR se ve zvýšené míře zabývají problémy metodiky a jejich práce se zaměřují na zvládnutí slovní zásoby, na koncentraci při gramatickém vyučování a na odbornou latinu (*das fachgebundene Latein*); cílem je, aby žáci, kteří absolvovali rozšířenou střední školu (*erweiterte Oberschule*), byli schopni překládat snadnější texty a mohli kontrolovat cizí překlady dvojjazyčných vydání latinských autorů, která jsou v Německu velmi oblíbená (*G. Löve, J. Becker*, Leipzig). Podobně v Maďarsku jsou v oblíbě hry antických tragiků i hry s antickými náměty. Přispívá k tomu i okolnost teprve nedávno poznaná a v odborných kruzích málo známá, že v maďarském překladu lze věrně napodobit metrické formy antických originálů; hojně se čtou překlady homérských básní vydávané ve vysokých nákladech. Průzkum podniknutý z podnětu Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská (ČSAV) mezi čtenáři v ČSSR (*R. Dostálová*, Praha) ukázal, že moderní člověk hledá v antické literatuře citové emoce a estetické uspokojení, hodnoty morální a etické, obdivuje harmonii, jednoduchost a humanismus antických literatur.

V závěrečném projevu zhodnotil *J. Irmscher* jednání kolokvia jako velmi plodné. Je zřejmé, že při spojení školy se životem je nutno v antice vidět základ dnešní civilizace a uvědomovat si dialektickou souvislost minulosti s přítomností.

Antonín Hartmann

6. Antika v počátcích novodobé vědy

Poprvé bylo v rámci podobného kongresu uspořádáno i symposium Antika v počátcích novodobé vědy (renesance a 17. stol.) a dá se bez nadsázky říci, že přispělo nemalou měrou k úspěchu konference. Dobře zvolené téma nejen plně zapadlo do celkového rámce, ale vzbudilo i pozornost světových historiků vědy, a tak se sešli vedle domácích účastníků i badatelé z Anglie, Itálie, Izraele, Maďarska, NSR, NDR, SSSR, USA, Švédska, Rakouska a dalších zemí. Význam symposia pak ještě zdůraznila přítomnost předních představitelů mezinárodních organizací, jako je např. *V. Ronchi*, prezident Mezinárodní unie pro dějiny a filosofii věd, *A. P. Juškevič*, prezident Mezinárodní akademie pro dějiny věd, a další.

Symposium zabíralo problematiku vývoje všech přírodních věd od matematiky, astronomie a fyziky až po biologii a lékařství. Rozdělení tematiky na jednotlivé obory nebylo však pro symposium typické, protože hlavně šlo o uplatňování antických přírodovědných a filosofických koncepcí ve vědě 15.—17. stol., o způsoby, jak jich bylo využíváno, proč byly voleny a jak byly modifikovány. Nesporným přínosem byla skutečnost, že antické ideje nebyly kanonizovány, ale všestranně hodnoceny, a že role antiky ve vědě 15.—17. stol. byla chápána jako jeden aspekt mnohem širší otázky, a to otázky vzniku novodobé vědy vůbec.

Významné je i to, že symposium upozornilo též na úlohu platonismu a novoplatonismu ve vzniku novodobých fyzikálních věd, zejména v jejich matematizaci a ve vytvoření nových kosmologických koncepcí, což se u nás mnohdy opomíjí kvůli nepřilži příznivému hodnocení

platonismu v dějinách filosofie. Na tomto upozornění se podíleli svými referáty jak zahraniční, tak i domácí účastníci.

Symposium jen potvrdilo obecně známou skutečnost, že dějinám vědy je dnes věnována velká pozornost jak na západě, tak i v SSSR, a tak lze jen doufat, že brněnská konference byla prvním krokem k tomu, aby podobné postavení získaly v brzké době i u nás.

Zdeněk Zlatuška

* * *

Při konečném hodnocení brněnské antické konference jsme tedy mohli konstatovat a uvítat nejen nesporný společenský význam, jaký vždy doprovází podobná zasedání, ale v první řadě její velký přínos odborný, daný hojnou účastí předních vědeckých pracovníků ve vědách o antickém starověku, kteří zde měli možnost vyměnit si zkušenosti v dosažených výsledcích i v metodě práce, čímž byl vytvořen nový stupeň v předpokladech k ještě širší a ještě hlouběji založené mezinárodní spolupráci.

(Sestavila JN)

Diskuse o historickém pozadí trojské války (*JHS* 84 [1964], 1—20).

Významný anglický grecistický časopis *Journal of Hellenic Studies* otiskl v r. 1964 čtyři diskusní příspěvky k problematice historického pozadí trojské války; jejich autory byli starověký historik *M. I. Finley* z Cambridge (The Trojan War), archeolog *J. L. Caskey* z Cincinnati (Archaeology and the Trojan War) a dva cambridgeští literární historici *G. S. Kirk* (The Character of the Tradition) a *D. L. Page* (Homer and the Trojan War). Podnět k tomuto originálnímu činu dala Finleyho přednáška přednesená v BBC dne 24. října 1963 a zbyvajících tři badatelé zaujali k ní — či přesněji k její novější verzi, upravené pro *JHS* — svá více méně kritická stanoviska.

Základním rysem Finleyho přístupu k problematice trojské války je vysoký stupeň skepticismu k historičnosti řecké herojské tradice o této události. Podle F. může zkruslení historických událostí nabýt v ústní tradici trojí podoby: 1. závažná herojská tradice může vyrůst z události, která byla sama o sobě nevýznamná; 2. tradice může být vypěstována v zemi a obyvatelstvem, s kterým nebyla od původu spjata; 3. tradicí může být časem zkrusleno i samotné historické jádro události, takže se stává — neexistují-li informace z jiných pramenů — nerozpoznatelným. Tyto svoje úvahy ilustruje pak autor nejen na Iliadě, nýbrž i na třech epických skladbách či básnických souborech pozdějších, na Písni o Rolandovi, Písni o Nibelunzích a na jugoslávských zpěvech o bitvě na Kosově poli, a závažné historické omyly v nich obsažené (zejména se to týká prvních dvou z nich) se mu stávají argumentem i proti historičnosti starořecké Iliady. Kdybychom neměli jiné informace o vládě Karla Velikého — ptá se Finley —, o kterých údajích z Písne o Rolandovi bychom soudili, že je lze pokládat za historické? Patrně bychom nepochybovali o tom, že v soutěse u Roncevaux bojoval Roland s muslimy (jak se praví v Písni), ačkoli z jiných historických pramenů víme, že byl ve skutečnosti poražen křesťanskými Basky!

K rozpoznání skutečné historie trojské války je tedy podle F. třeba odvrátit se od herojské tradice, která je nanejvýš nespolehlivá, a opřít se pouze o mimoherojské, historické prameny. Naše současné možnosti pokládá ovšem v tomto ohledu za neuspokojivé. Pokud jde o chetitské zprávy o Achchijavě, nezdá se být autor odpůrcem názoru spojujícího tuto pozoruhodnou říši s některým z achajských států pokročilého pozdně helladského období, rozhodně však v této souvislosti odmítá Pageovu rekonstrukci pozadí trojské války jakožto boje o chetitské dědictví mezi mykénskými Achaji a mezi maloasijským západem — boje, uskutečnivšího se prý někdy